

ความนำ

การผลิตทางเกษตรมีความสำคัญอย่างมากต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย เพราะสินค้าเกษตรเป็นแหล่งที่มาที่สำคัญของเงินตราต่างประเทศ การวางแผนการผลิตที่ดีและเหมาะสมจะช่วยส่งเสริมให้ผู้ผลิตหรือเกษตรกรสามารถทำการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์การผลิตทางเกษตร จะเป็นแนวทางให้ผู้ศึกษาเกิดแนวความคิดที่จะนำไปสู่ความมีเหตุผลและช่วยส่งเสริมให้มีความรอบรู้และเข้าใจเรื่องการผลิตทางเกษตรมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการผลิตทางเกษตรของประเทศไทยด้วย ดังนั้นผู้ศึกษาจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ ตลอดจนลักษณะของสินค้าเกษตรที่แตกต่างจากสินค้าประเภทอื่น ๆ เสียก่อนเพื่อเป็นพื้นฐานที่จะศึกษาเนื้อหาของวิชานี้ต่อไป

หัวเรื่อง

- 1.1 ความหมาย และความสำคัญของเศรษฐศาสตร์การผลิตทางเกษตร
- 1.2 จุดอ่อนและความเสี่ยงเบรียบของผลผลิตเกษตร

สาระสำคัญ

- 1.1 เศรษฐศาสตร์การผลิตทางเกษตร เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับการนำเอาความรู้ทางเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์กับการผลิตสินค้าทางเกษตรเพื่อหาแนวทางให้แก่ผู้ผลิตหรือเกษตรกรในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดและบรรลุเป้าหมายสูงสุดของผู้ผลิต
- 1.2 ผลผลิตทางเกษตรมีลักษณะและคุณสมบัติต่าง ๆ ที่เป็นจุดอ่อนและเป็นข้อเสีย

เปรียบ เมื่อเทียบกับผลผลิตทางอุตสาหกรรมทั้งในด้านตัวของผลผลิตเกษตรเองและลักษณะของวิธีการผลิตสินค้าเกษตร

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาบทที่ 1 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1.1 อธิบายความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์การผลิตทางเกษตรได้

1.2 อธิบายถึงความแตกต่างระหว่างสินค้าเกษตรกับสินค้าประเภทอื่น ๆ ได้

1.1 ความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์การผลิตทางเกษตร

วิชาเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาถึงการจัดสรรปัจจัยการผลิตหรือทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด และศึกษาถึงว่าสังคมควรจะจัดสรรปัจจัยหรือทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดอย่างไรจึงจะบรรลุเป้าหมาย

จากการลักษณะการดึงกล่าวข้างต้น นักเศรษฐศาสตร์จึงได้นำเทคโนโลยีเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์เข้ากับปัญหาการผลิตทางเกษตร นักเศรษฐศาสตร์ให้ความสนใจในเรื่องการผลิตและการจำหน่ายสินค้าที่มีประสิทธิภาพ สนใจถึงการกำหนดประเภทของสินค้าเกษตรกรรมที่ผู้บริโภคต้องการซื้อ การจัดการไว้เนาเพื่อส่งเสริมให้การทำไว้เนาของตนมีประสิทธิภาพมากที่สุด การตลาดสินค้าเกษตร ตลอดจนโครงการของรัฐบาลเกี่ยวกับการผลิตทางเกษตร

ในการผลิตสินค้าทางเกษตรนั้นก็คล้ายคลึงกับการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมคือ มีกรรมวิธีในการผลิตที่แตกต่างกันไปสำหรับสินค้าแต่ละชนิด เช่น บางอย่างก็เป็นการผลิตแบบ labour-intensive บางอย่างก็เป็นการผลิตแบบ capital-intensive ใน การผลิตสินค้าทางเกษตร โดยเฉพาะการเพาะปลูกพืชต่าง ๆ เกษตรกรจะพิจารณาถึงสภาพดินฟ้าอากาศ ที่ดิน จำนวนแรงงาน บุญ การจัดการฟาร์ม การเก็บเกี่ยว การป้องกันรักษาโรคพืช การตลาด ราคาของสินค้าเกษตร นโยบายการช่วยเหลือของรัฐบาล เป็นต้น

สำหรับนักเศรษฐศาสตร์ได้ให้ความสนใจศึกษาถึงเรื่องเกี่ยวกับการทำไว้เนาด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ

1. เนื่องจากนักเศรษฐศาสตร์ มีความสนใจในการจัดสรรปัจจัยการผลิตเพื่อการทำฟาร์มอย่างไรจึงจะมีประสิทธิภาพ คำว่า “ประสิทธิภาพ (efficiency)” ในที่นี้หมายถึง การ

ได้รับผลผลิตเป็นจำนวนมากที่สุดจากปัจจัยการผลิตจำนวนหนึ่ง หรือหมายถึง การใช้ปัจจัยการผลิตจำนวนน้อยที่สุดเพื่อผลิตให้ได้ผลผลิตตามต้องการจำนวนหนึ่ง และเนื่องจากปัจจัยในการผลิตทางเกษตรมีน้อยและหายากและมีคุณค่าต่อสังคมมาก ดังนั้นนักเศรษฐศาสตร์จึงแสวงหาหลักการ (principle) ที่จะทำให้การจัดสรรปัจจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดทั้งต่อบุคคลและสังคม

2. นักเศรษฐศาสตร์ถือว่า พาร์มหรือไวนาของเกษตรกรคือหน่วยธุรกิจหน่วยหนึ่งของระบบเศรษฐกิจเช่นกัน ดังนั้นปฏิกรรมของพาร์มที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในราคา เทคนิค การผลิต นโยบายของรัฐหรือแรงกระตุ้นอื่น ๆ นับว่าเป็นเรื่องที่ศึกษา เช่น ระยะเวลาการผลิตควรจะมีระยะเวลางานเท่าใด ซึ่งในการผลิตทางเกษตรนั้นขึ้นอยู่กับว่าพาร์มนั้นกำลังทำการผลิตอะไร ถ้าเป็นการเพาะปลูกพืชจะมีระยะเวลากลั่นคัดก่อนขึ้นแผ่นอน ส่วนการเลี้ยงสัตว์ระยะเวลางานอาจยืดหยุ่นได้โดยการเปลี่ยนแปลงอัตราการให้อาหารหรือการนำออกสู่ตลาดในหนึ่งวัน หรือขนาดต่าง ๆ กัน และในการผลิตทางเกษตรมักจะประสบกับปัญหาความไม่แน่นอนและการเสี่ยงภัยอยู่เสมอ จะมีทางแก้ไขอย่างไร หรือแม้แต่ในการวางแผนก็ตาม ศึกษาว่าควรจะใช้ปัจจัยและผลผลิตอุปกรณ์เป็นจำนวนเท่าใดจึงจะให้กำไรสูงสุดหรือเสียต้นทุนต่ำสุด เป็นต้น

ดังนั้นจากที่กล่าวไปข้างต้นนี้ สรุปได้ว่า “วิชาเศรษฐศาสตร์การผลิตทางเกษตร (ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิชาเศรษฐศาสตร์) เป็นวิชาที่ศึกษาถึงการซื้อขายทางหรือแนวทางให้แก่ผู้ผลิตคือ เกษตรกร ในการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เศรษฐศาสตร์การผลิตทางเกษตรเป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ที่ทำให้เกษตรกรบรรลุสูงสุดโดยอาศัยการเลือกใช้ทรัพยากร ทุน ที่ดิน แรงงาน และการจัดการ ตามหลักที่ทำให้ได้ค่ามากที่สุดและน้อยที่สุด นั่นคือ กำหนดสภาวะต่าง ๆ ที่ทำให้บรรลุเป้าหมายกำไรสูงสุดหรือเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด”¹

กิจกรรมที่ 1.1

จงอธิบายความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์การผลิตทางเกษตร

แนวตอนกิจกรรมที่ 1.1

เศรษฐศาสตร์การผลิตทางเกษตร เป็นวิชาที่ศึกษาถึงการซื้อขายทางหรือแนวทางให้

¹ กำพล อุดมยิทธิ์, เศรษฐศาสตร์การผลิตทางเกษตร (กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2521), หน้า 3.

แก่ผู้ผลิตหรือเกษตรกรในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด วิชานี้มีความสำคัญมากต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยและผู้เกี่ยวข้องในการผลิตทางเกษตรเพื่อความรู้ที่ได้รับจากวิชานี้ทำให้ผู้ศึกษามีความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับการผลิต และสามารถนำไปใช้ทำความเข้าใจในปัญหาและให้ข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขเกี่ยวกับการผลิตทางเกษตร

1.2 จุดอ่อนและความเสี่ยงเบื้องของผลผลิตเกษตร²

กล่าวโดยทั่วไป ผลผลิตเกษตรนั้นมีลักษณะและคุณสมบัติต่าง ๆ ที่นับว่าเป็นจุดอ่อน เมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตทางอุตสาหกรรมอยู่หลายประการ ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้ 2 กรณี คือ ลักษณะของตัวผลผลิตนั้น กับลักษณะของการผลิต³

1. จุดอ่อนของผลผลิตเกษตรในเรื่องตัวผลผลิต ผลผลิตเกษตรส่วนใหญ่มีลักษณะ สำคัญดังต่อไปนี้ คือ

ก. เป็นสินค้าประเภทตัดดิบ ต้องแปรรูปหลายชั้นก่อนจะถูกนำไปขายเป็นวัสดุสินค้า สมบูรณ์พร้อมที่จะขายให้แก่ผู้บริโภค ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ในสรุปฯ ซึ่งปรากฏผลว่า ผลิตผลเกษตรอีก 72 จะต้องมีการแปรรูปบางประการเสียก่อนที่จะจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค คนสุดท้ายได้ มีผลิตผลเกษตรเพียงร้อยละ 28 เท่านั้น ที่จะจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคคนสุดท้ายได้ เลยโดยไม่ต้องแปรรูป การแปรรูปที่กล่าวมานี้หมายรวมถึงทั้งการแปรรูปอย่างง่าย ๆ เช่น การแปรรูปโคล กระปือ หรือ สุกร มีชีวิต ให้เป็นเนื้อชำแหล และการแปรรูปที่จะเอิดซับซ้อน เช่น การทำอาหารสำเร็จรูปจากเนื้อโคล กระปือ หรือ สุกร การแปรรูปกระดูกสันหลังเป็นบุยกหรือ กาว การทำน้ำตาลจากอ้อย เป็นต้น กรรมวิธีต่าง ๆ ใน การแปรรูปสินค้าเกษตร ให้เป็นสินค้า สำเร็จรูปนี้ได้เปลี่ยนรูปร่างของผลผลิตไปจากเดิม จนบางครั้งบอกไม่ถูกว่าเป็นผลผลิตเกษตร มาก่อน ข้อเท็จจริงนี้แสดงให้เห็นว่าผลผลิตผลเกษตรนั้นนอกจากจะต้องใช้เวลาผลิตตามธรรมชาติ แล้ว ก่อนที่จะจำหน่ายให้ผู้บริโภคก็ยังต้องผ่านกรรมวิธีแปรรูปต่าง ๆ อีกด้วย นับว่ามีความยุ่งยากและต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ยืดยาวกว่าสินค้าอุตสาหกรรมมาก

ข. เป็นสินค้าที่มีน้ำหนักมาก กินเนื้อที่ กับมีความยุ่งยากสัน椿ลือingในการขนส่งและเก็บรักษามาก ลักษณะเช่นนี้กระทบกระทื่นกับการท่องเที่ยวที่การตลาดซึ่งเกี่ยวกับ

² สนค กองประชาธิรัฐ, การพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตเกษตรเพื่อการส่งออกของประเทศไทย, วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.

³ อาบ นาคเจด, การค้าปลีกสัตว์ของประเทศไทย (โโค กระปือ และสุกร), (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วังศิริประดิษฐ์, 2504) หน้า 1-6 และ ธรรมนูญ สัตพี, การตลาด, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2510), หน้า 30-33, 70-74.

ตัวสินค้านั้นโดยตรงกล่าวคือ ทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งและเก็บรักษาสูง ผลิตผลเกษตรส่วนใหญ่จะสูญเสียจากการขนส่งที่สูงของการขนส่งที่มีประสิทธิภาพดีไม่ได้ จึงต้องใช้บริการการขนส่งที่มีราคาถูกหรือการขนส่งทางที่ไปได้ช้า แต่ก็ทำให้การเข้าถึงตลาดทำไม่ได้ดีและเร็วเท่าที่ควร ทำให้เสียเปรียบแก่คู่แข่งขันได้ และบางครั้งสินค้าก็เสื่อมเสียหรือเปลี่ยนคุณภาพไป ทำให้การประยัดที่ได้ไม่คุ้มกับความเสียหาย ดังนั้นมือที่ยึดกับสินค้าอุตสาหกรรมแล้ว ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ใน การขนส่งผลิตผลเกษตรสูงกว่าสินค้าอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก

ก. เป็นสินค้าประเภทที่เน่าเสียได้ง่าย (Perishable Goods) จริงอยู่สินค้าทุกชนิดทั้งสินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรม ย่อมมีการเสื่อมเสียคุณภาพไปตามกาลเวลา แต่เมื่อเทียบกันแล้วก็จะต้องยอมรับว่า สินค้าเกษตรนั้นเน่าเสียและเสื่อมคุณภาพได้ง่ายกว่าสินค้าประเภทอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตผลเกษตรบางชนิด เช่น ผัก ผลไม้ หรือเนื้อสัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น จะต้องส่งให้ถึงตลาดหรือผู้บริโภคให้เร็วที่สุด มีฉะนั้นคุณภาพก็จะเสื่อมลง ส่วนสินค้าที่ไปถึงตลาดแล้วก็ต้องรีบจำหน่ายหรือไม่เช่นนั้นก็จะต้องเก็บรักษาด้วยกรรมวิธีพิเศษ ต่าง ๆ ก่อนที่จะเน่าเสียหายไปหมด ถึงแม้จะมีผลิตผลเกษตรบางอย่าง เช่น ข้าวเปลือก ข้าวโพด ละหุ่ง ปอฟอก เป็นต้น อาจเก็บไว้ได้นานเป็นปี ๆ แต่เมื่อเทียบกับผลผลิตผลอุตสาหกรรมแล้ว ผลิตผลเกษตรดังกล่าววนนั้นจึงนับว่าเสียหรือเสื่อมค่าได้เร็วกว่า ซึ่งเป็นข้อเสียเปรียบสำหรับผู้ผลิตและผู้ค้าผลิตผลเกษตรที่สามารถเก็บสินค้าของตนไว้ได้นานน้อยกว่าผลิตผลอุตสาหกรรม ความสามารถที่จะหลีกเลี่ยงสภาวะของตลาดที่ไม่น่าพึงพอใจของสินค้าเกษตรจึงด้อยกว่าสินค้าอุตสาหกรรม

ก. อุปสงค์ต่อสินค้าเกษตรมีความยืดหยุ่นต่อรายได้และราคาน้ำตกกว่าสินค้าอุตสาหกรรม เพราะฉะนั้นจึงเป็นการยากที่ประเทศกำลังพัฒนาจะเพิ่มส่วนแบ่งของตนในตลาดโลกโดยเฉพาะในกรณีที่ประเทศอื่น ๆ ก็กำลังพยายามเข่นเดียวกัน และประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ยอมพึงสินค้าขั้นปฐมเพียงไม่กี่ชนิดเป็นหลัก ซึ่งทำให้เสี่ยงต่อการผันแปรทางเศรษฐกิจ จากการศึกษาในสหราชอาณาจักร พบว่า ในระยะยาวนั้นอุปสงค์ต่อผลิตภัณฑ์ขั้นปฐม คืออาหารและวัตถุดิบ (Crude Foods and Crude Materials) มีความยืดหยุ่นต่อรายได้เพียง 0.30 และ 0.61 ตามลำดับเท่านั้น ในขณะที่ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปมีความยืดหยุ่นต่อรายได้สูงมากตั้งแต่ 1.1-2.63⁴

⁴Keith Jay, *Trade and Development: Trade Performance and Prospects of Developing Countries* (Washington, D.C.: Agency for International Development, 1972), p. 14.

ตารางที่ 1.1
ความบีดหุ่นต่อรายได้ของอุปสงค์ในระยะยาวสำหรับสินค้าเจ้า
ของสหรัฐอเมริกา

วัตถุดิบ	0.61
อาหาร	0.30
อาหารสำเร็จรูป	1.28
ผลิตภัณฑ์กึ่งสำเร็จรูป	1.11
ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป	2.63

ตารางที่ 1.2
ความบีดหุ่นต่อรายได้และราคาของอุปสงค์สำหรับผลผลิตเกษตรฯ
ในตลาดประเภทที่พัฒนาแล้ว

สินค้า	ความบีดหุ่นต่อรายได้	ความบีดหุ่นต่อราคากลางๆ
กาแฟ	0.8	ต่ำกว่า 0.5
ชา	0.1	0.5-1.0
โกโก้	0.5	ต่ำกว่า 0.5
น้ำตาล	0.4	ต่ำกว่า 0.5
กล้วย	0.2-0.7	0.5-1.0
เนลล์พีชน้ำมันและน้ำมันพีช	0.4-0.7	0.5-1.0
เส้นใยแข็ง	0.7	ต่ำกว่า 0.5
ยางธรรมชาติ	n.a.	0.5-1.0

ที่มา: G.K. Helleiner, *International Trade and Economic Development* (Middlesex: Penguin Books Inc., 1972), p.39.

จ. เป็นสินค้าที่มีมูลค่าต่ำ ผลิตผลเกษตรส่วนใหญ่นั้นเป็นสินค้าที่มีราคาถูก เนื่องจากเป็นสินค้าธรรมดามักจะมีผู้ผลิตอยู่หลายราย การผลิตก็ไม่ต้องใช้เทคโนโลยีซับซ้อน ทั้ง

เมื่อส่องออกในรูปของวัตถุดิบจึงไม่ได้ค่าตอบแทนต่อกรรมวิธีทางอุตสาหกรรมที่จะมีผลทำให้สินค้ามีมูลค่าสูงขึ้นจากเดิมมาก เพราะฉะนั้นผลิตผลเกษตรจะเสียเปรียบสินค้าอุตสาหกรรมในด้านมูลค่ามาก

2. บุคลอ่อนของผลิตผลเกษตรในแง่ของการผลิต กิจกรรมการเกษตรมีลักษณะรุปงานในการผลิตแตกต่างไปจากอุตสาหกรรมมาก ซึ่งลักษณะเฉพาะทางการผลิตเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาและความเสียเปรียบเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ

ก. หน่วยการผลิตมีขนาดเล็ก เมื่อเทียบกับการผลิตทางอุตสาหกรรมแล้ว หน่วยการผลิตทางการเกษตรจัดได้ว่ามีขนาดเล็ก ประมาณว่า 3/4 ของผลิตผลทางการเกษตรได้มาจากการหน่วยการผลิตรายย่อยระดับครอบครัว ซึ่งหัวหน้าครอบครัวเป็นเกษตรามัญที่มีงานหลักคือการมุ่งหน้าผลิตโดยไม่มีเวลา ความรู้ และทุนรอนในการจะหาตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ไม่มีกำลังเงินที่จะสนับสนุนเพื่อให้ได้ประโยชน์จากการรวบรวมขนส่ง หรือการเข้าถึงตลาด ซึ่งต้องทำเป็นกลุ่มก้อนใหญ่จะได้ประหยัดมาก ๆ นอกจากนั้นกระบวนการต่าง ๆ เช่น การเก็บรักษา การคัดเลือกผลิตผลให้ได้มาตรฐาน การแปรรูปต่อเพื่อให้ได้ราคากลุ่มนี้ การใช้บริการประเภทขายส่งและ/หรือขายปลีกเพื่อให้มีฐานะในการต่อรองกับตลาดได้เปรียบขึ้น หรือโดยได้ตลาดกว้างขวางจะได้ราคาดีขึ้นและต้นทุนต่ำลง ฯลฯ นั้น จะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงหากทำเป็นรายย่อย

ข. มักจะต้องผลิตในที่ซึ่งห่างไกลตลาด และหน่วยการผลิตก็อยู่กรุงเทพฯ จัดกระจายกันทั่วประเทศ ความจำเป็นของสภาวะแวดล้อมตามธรรมชาติของการเพาะปลูก สุดแต่สภาพของเนื้อดิน ภูมิอากาศ หรือน้ำ ที่พิชผลแต่ละชนิดต้องการ และแหล่งชุมชนปราชากหรือโรงงานอุตสาหกรรมในประเทศไทยมักรวมกลุ่มอยู่ห่างไกลแหล่งชุมชนปราชาก ซึ่งเป็นผลให้ส่วนเพิ่มของราคา (marketing margin) อันเนื่องมาจากการรวบรวมขนส่งสินค้าจากแหล่งผลิตแต่ละรายในจำนวนน้อย และมักต่างชนิด ขนาด คุณสมบัติ ฯลฯ จากแหล่งที่จัดการกระจายห่างไกลกันเหล่านี้มีช่วงแตกต่างกันมาก นอกจากนั้นผลิตผลเกษตรเหล่านี้จะต้องผ่านมือผู้ประกอบการต่าง ๆ หลายชั้นกว่าจะถึงมือผู้บริโภคทั้งในหรือนอกประเทศไทย

ค. ปริมาณการผลิตไม่แน่นอน เนื่องจากการผลิตทางการเกษตรต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยทางธรรมชาติหลายอย่าง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วอยู่นอกเหนืออำนาจการควบคุมของมนุษย์ เช่น ดินฟ้าอากาศ ปริมาณน้ำฝน เป็นต้น จึงเป็นผลให้จำนวนผลผลิตของสินค้าเกษตรแต่ละชนิดในฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ มักไม่ค่อยแน่นอน ไม่สามารถควบคุมปริมาณผลิตได้เหมือน การผลิตทาง

อุตสาหกรรม ความไม่แน่นอนทางด้านอุปทานของผลิตผลเกษตรอันเนื่องมาจากการผลิตต้องพึ่งพาดินฟ้าอากาศเป็นสำคัญดังกล่าววนั้น นับเป็นปัญหาสำคัญของประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่

นอกจากนั้นเมื่อล้มมือเพาะปลูกไปแล้วก็นับได้ว่าผลิตผลเกษตรกล้ายเป็นสินค้าซึ่งมีปริมาณคงที่ (fixed supplies) ซึ่ง G.J.Stigler⁵ เรียกว่า สินค้าประเภทที่ปริมาณคงที่เป็นระยะเวลา (Periodically fixed supplies) เพราะในฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ เมื่อล้มมือเพาะปลูกไปแล้ว ไม่สามารถจะเพิ่มหรือลดปริมาณผลิตได้อีกไม่ว่าความต้องการของตลาดจะสูงขึ้นหรือลดลงก็ตาม การปรับตัวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อถึงฤดูกาลผลิตสัดไปเท่านั้นซึ่งจะกินเวลามากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับชนิดของพืชผล โดยเหตุนี้การผลิตทางเกษตรของผลิตผลแต่ละชนิดในแต่ละฤดูกาลผลิตจึงมากเกินไปบ้างหรือน้อยเกินไปบ้าง ที่จะอยู่ในระดับพอดีเท่าเดิมทุกปีนั้นหาได้ยาก เพราะฉะนั้นความสามารถในการหารายได้ของประเทศที่กำลังพัฒนาซึ่งผลิตสินค้าที่มีปริมาณไม่แน่นอนและให้วัตถุตอบสนองความต้องการของตลาดได้ช้าจึงด้อยกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมอันสามารถควบคุมปริมาณผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดเวลา

อนึ่ง การที่ความต้องการผลิตผลเกษตรส่วนใหญ่มีความยืดหยุ่นน้อย (inelastic) ยังเป็นสาเหตุให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านราคาเป็นอันมากด้วยตือ เมื่อใดที่ปริมาณผลผลิตไม่เพียงพอ กับความต้องการของตลาด ราคาก็จะสูงขึ้นไปอย่างรวดเร็ว และในทางตรงกันข้าม ในฤดูกาลผลิตใดที่การผลิตได้ผลดี จนปริมาณเสนอขายมีท่วมท้นตลาดแล้ว ราคาก็จะตกต่ำอย่างมากอันเป็นปัญหาที่ยากแก่การแก้ไขโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ราคาตกต่ำเมื่อมีผลิตผลลัพธ์ตลาดจึงเป็นที่เห็นพ้องต้องกันว่า ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของประเทศกำลังพัฒนาซึ่งผลิตสินค้าขึ้นปฐมสั่งของก็คือการควบคุมอุปทาน การที่ปริมาณผลผลิตมีการขึ้นลงมาก เป็นต้นเหตุใหญ่ที่ทำให้รายรับจากการขายสินค้าออกขาดเสียรากทรุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการผลิตทางเกษตรกรรม การเปลี่ยนแปลงทางด้านราคามักจะมีต้นเหตุมาจากการด้านอุปทานมากกว่าด้านอุปสงค์

ง. มีการผลิตเฉพาะฤดูกาล การผลิตทางการเกษตรนั้นต้องเป็นไปตามฤดูกาล บางชนิดมีอยู่ในระยะเวลาสั้น ๆ แล้วก็หายไปจากตลาด แม้แต่พืชหลักของประเทศไทย เช่น ข้าว ข้าวโพด หรือ ปอ กีชั่นกัน ผลิตผลจำนวนมากจะประดังกันออกมาน้ำท่าตลาดภายหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว ทันที เป็นผลให้ราคาใน captions เวลาหนึ่งตกต่ำอยู่เสมอ ผลิตผลบางชนิดแม้จะผลิตได้ตลอดปี แต่ก็ยังมีฤดูกาลที่ผลิตได้มากหรือน้อยเหมือนกัน จึงกล่าวได้ว่า พืชผลเกษตรเกือบทุกชนิดไม่สามารถ

⁵ ดร.ประชุม ใจมจาย ทฤษฎีราคาและกวิภาคกรรม (กรุงเทพฯ: เอกสารอัสดง, 2513), หน้า 201.

จะผลิตให้ได้ผลสม่ำเสมอตลอดปีไป เนื่องจากเหตุผลทางด้านดินฟ้าอากาศ และเหตุผลทางด้านชีวะของพืชและสัตว์ที่เราผลิต ลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากในด้านการตลาด ก่อให้ สำหรับผลิตผลเกษตรที่สามารถเก็บไว้ได้ก็จะต้องมีสถานที่เก็บรักษาที่เหมาะสมจนกว่าจะจำหน่ายได้ชึ้นบางคานเวลาในปีหนึ่งสถานที่เก็บอาจจะว่างเปล่าไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไรเลย ส่วนผลผลิตที่รักษาไว้นานไม่ได้จำเป็นต้องส่งออกสู่ตลาดโดยเร็ว จะนั่นบรรดาหนาแน่นส่ง และอุปกรณ์ เช่นต่างๆ จะต้องมีอยู่อย่างพร้อม จึงนับว่าเป็นสาเหตุสำคัญอีกอย่างหนึ่ง ที่ทำให้กิจกรรมการตลาดของสินค้าเกษตรมีความยุ่งยากและสิ้นเปลืองกว่าสินค้าอุตสาหกรรม

จ. มีคุณภาพไม่คงที่ ความไม่แน่นอนในเรื่องคุณภาพของผลิตผลนี้เป็นจุดอ่อนที่สำคัญอีกประการหนึ่งของสินค้าเกษตร และเป็นสิ่งที่ยากแก่การแก้ไขหรือควบคุม เพราะเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ หลายประการ และมีจำนวนไม่น้อยที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ ความแตกต่างและความไม่แน่นอนในด้านคุณภาพนี้ทำให้มีปัญหาและความยากลำบากในการแยกประเภท และจัดลำดับชั้นคุณภาพ ทำให้การซื้อและการขายเป็นไปด้วยความยากลำบากและไม่ได้ผลรักกุมเท่าที่ควรจะเป็นและบางครั้งก็ทำให้โรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ ที่ต้องการรัฐอุดหนุนที่มีมาตรฐาน ไม่สามารถซื้อผลิตผลได้ ความไม่แน่นอนของคุณภาพผลิตผลเกษตรนี้ ได้กระทบกระทAndViewต่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก แม้ผู้ผลิตเองก็จะถูกกระทบกระทAndViewด้วย

ฉ. ไม่สามารถควบคุมให้มีปริมาณพอต่อกับความต้องการของตลาด เรื่องนี้เป็นจุดอ่อนซึ่งก่อให้เกิดปัญหาอย่างใหญ่หลวง ในกระบวนการเศรษฐกิจการเกษตรของทุกประเทศ สาเหตุเนื่องจากผลผลิตการเกษตรส่วนใหญ่มาจากผู้ผลิตรายย่อยๆ ซึ่งจะจัดการขายอยู่ทั่วไปและดำเนินการผลิตเป็นอิสระ ผลผลิตแต่ละปีที่ได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศและขึ้นอยู่กับรูปแบบทางชีวะของพืชและสัตว์ที่ผลิต จึงอยู่ภายใต้การต้องการจะควบคุมให้ผลิตผลของตนเปลี่ยนแปลงไปตามจังหวะความต้องการของตลาด และลงมือดำเนินการเพื่อควบคุมปริมาณอย่างแท้จริงโดยใช้ที่ดินเพาะปลูกเพิ่มขึ้นหรือน้อยลง หรือเสียงแม่พันธุ์สัตว์ที่ให้ผลิตผลมากขึ้น หรือน้อยลง แต่ผลผลิตที่ได้อยู่นอกเหนือการควบคุมของเขามากเป็นส่วนมาก เนื่องจากดินฟ้าอากาศ โรคภัย ศัตรุพืชและสัตว์ กับปัจจัยอื่นๆ เป็นต้นเหตุ นอกจากนั้นการที่จะควบคุมผลิตผลเกษตรให้มีจำนวนตรงตามที่ต้องการยังเป็นเรื่องที่ต้องการใช้เวลา จะทำในทันทีทันใดให้ได้ผลตามต้องการเหมือนเช่นการควบคุมการผลิตสินค้าในโรงงานไม่ได้ ดังนั้นกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตทางเกษตรนั้นจะต้องปรับตันเองให้เข้ากันได้กับอุปทานของสินค้า แทนที่จะปรับปรุงอุปทานของสินค้าให้พอดีกับความต้องการ ซึ่งนับว่าเป็นจุดอ่อนและความเสียเบรียบของผลิตผลเกษตรอย่างมหาศาลเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตผลทางอุตสาหกรรมที่สามารถปรับ

อุปทานให้เข้ากับความต้องการได้ดีกว่ามาก

ลักษณะอันเป็นจุดอ่อนของผลิตผลเกษตรทั้งหลายดังกล่าวนั้น แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าสินค้าเกษตรมีความเสียเปรียบสินค้าอุตสาหกรรมเป็นอย่างมากทั้งในแง่ของตัวสินค้าและในแง่ของการผลิต ซึ่งส่งผลมาถึงการตลาดของสินค้าเหล่านี้ด้วย เพราะฉะนั้นประเทศไทยซึ่งต้องพึ่งพารายได้จากการจำนวนผู้ผลิตผลเกษตรเป็นหลัก จึงต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ อันเนื่องมาจากจุดอ่อนมากมายหลายประการดังกล่าว เป็นผลให้เศรษฐกิจโดยส่วนรวมมีความอ่อนแอกลางขาดเสียรากพื้นฐานตามไปด้วย

กิจกรรมที่ 1.2

จงอธิบายถึงจุดอ่อนและข้อเสียเปรียบของผลผลิตทางเกษตร

แนวตอบกิจกรรมที่ 1.2

จุดอ่อนและข้อเสียเปรียบของผลผลิตทางเกษตรแบ่งออกได้ 2 ลักษณะ คือ

(1) ในแง่ของตัวผลผลิตเกษตรเอง

- (1.1) เป็นสินค้าประเภทวัตถุดิบต้องแปรรูปหลายชั้นก่อนจะขายเป็นสินค้าสมบูรณ์พร้อมที่จะขายให้แก่ผู้บริโภค
- (1.2) เป็นสินค้าที่มีน้ำหนักมาก กินเนื้อที่
- (1.3) เป็นสินค้าประเภทเน่าเสียง่าย
- (1.4) อุปสงค์ต่อสินค้าเกษตรมีความยืดหยุ่นต่ำรายได้และราคาต่ำกว่าของสินค้าอุตสาหกรรม

(1.5) เป็นสินค้าที่มีมูลค่าต่ำ

(2) ในแง่ของวิธีการผลิต

- (2.1) หน่วยการผลิตมีขนาดเล็ก
- (2.2) หน่วยการผลิตอยู่ห่างไกลจากตลาดและอยู่ภูมิภาคกระจาย
- (2.3) มีปริมาณการผลิตไม่แน่นอน
- (2.4) มีการผลิตเฉพาะฤดูกาล
- (2.5) มีคุณภาพไม่คงที่
- (2.6) ไม่สามารถควบคุมให้มีปริมาณพอต่อกับความต้องการ

บทสรุป

เมื่อนักศึกษาได้ทราบความหมาย ความสำคัญ และจุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบของผลผลิตทางเกษตรแล้ว ดังนั้นในการนำเอาความรู้ทางเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์ในการวางแผน การผลิตทางเกษตรให้เหมาะสมนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะพิเศษของสินค้าเกษตรที่แตกต่าง จากสินค้าประเภทอื่นด้วย เพื่อช่วยให้การวิเคราะห์และการเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับ การผลิตทางเกษตรมีความชัดเจนยิ่งขึ้น